

(2. 2.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het eindcijfer van dit hoofdstuk der Staatsbegroting bedraagt f 15 413 487,24, tegen f 15 621 135,64 voor 1894 toegestaan. Dit verschil is een gevolg van lagere raming van de

Iste afdeeling: Kosten der administratie, met . . f	13 750,00
IIde afdeeling: Materieel der zeemacht, met . .	125 155,00
IIIde afdeeling: Personeel der zeemacht, met . .	130 867,50
IVde afdeeling: Loodswezen enz., met	3 775,90
Totaal minder . . . f	273 548,40
waartegenover eene hoogere raming van de	
Vde afdeeling: Pensioenen enz., met	65 900,00
Blijft minder . . . f	207 648,40

Tegenover de geraamde uitgaaf voor 1895 op dit hoofdstuk, ad f 15 413 487,24, staat eene geraamde inkomst, bij de wet op de Middelen verantwoord wordende, voor:

bijdragen voor de opleiding van adelborsten. . . f	31 000
bijdragen voor de opleiding van aspirant-administrateurs	2 700
opbrengst van den verkoop van onbruikbare en overtollige goederen	40 000
opbrengst van loodsgelden	1 400 000
Totaal . . . f	1 473 700

Om te gemoet te komen aan het vroeger geopperde bezwaar, dat geene nadere verrekening plaats heeft van de bijdrage uit de Indische begroting aan het VIde hoofdstuk der Staatsbegroting, wegens de bezoldigingen enz. van het personeel, dienstdoende aan boord der schepen van de Indische militaire marine, is de ondergeteekende met zijn ambtgenoot van Koloniën overeengekomen, dat, aanvangende met 1895, bedoelde verrekening zal geschieden.

In verband hiermede zijn de berekende bedragen der restitutiën uit de begrotingswet weggelaten, en is bij art. 2 dier wet, voor de artikelen waarin die restitutiën voorkomen, gerekend op de mogelijkheid om eventueele verschillen in meer te kunnen kwijten, door aanvulling van die begrotingsposten uit de »Onvoorziene uitgaven».

Iste AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 395 263,34 tegen f 409 013,34 voor 1894 toegestaan. Dit verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van lagere raming van:

Art. 2. Bezoldiging van de ambtenaren bij het Departement, met f	4 700
Art. 2a. Toelagen aan de ambtenaren bij het Departement, met	400

Art. 3. Bezoldiging van de officieren bij het Departement, met	10 100
Totaal minder . . . f	15 200

waartegenover eene hoogere raming van:

Art. 5. Bezoldiging van de ambtenaren bij 's Rijks werven, met f	316,66
Art. 7. Bezoldiging van de ingenieurs, met	933,34
Art. 9. Bezoldiging van het personeel bij de inspectie enz. van 's Rijks zee-instrumenten, met	200,00
Totaal meer ———	1 450
Blijft minder . . . f	13 750

Tot nadere toelichting van art. 3 zij hier nog het volgende vermeld.

De betrekkingen van inspecteur van de artillerie en inspecteur van den stoomvaartdienst worden, sedert vele jaren, door de tegenwoordige titularissen op uitstekende wijze vervuld. De speciale kundigheden, voor de goede vervulling van die betrekkingen vereischt, zijn oorzaak dat het in 's lands belang hoogst wenschelijk is te achten, om beide deze hoofdofficieren daarin zoo lang mogelijk te bestendigen, doch het lijdt geen twijfel dat zij, door deze langdurige detachering, voor den gewonen dienst minder geschikt worden en dus ten slotte, door de in 's lands belang gewenschte bestendiging in hunne betrekking, in hunne loopbaan bij de Marine schade zouden moeten lijden. Uit dien hoofde ligt het in de bedoeling, genoemde inspecteurs, met 1 Januari 1895, eervol uit het korps af te voeren en hen definitief in hunne betrekking aan te stellen.

De inspecteur van de artillerie zoude, bleef hij in het korps zeeofficieren, in 1895, als tot de tien oudsten van zijnen rang behoorende, eene bezoldiging genieten van f 5100. Hij wordt echter voor f 5000 uitgetrokken, omdat ondergeteekende van meening is, dat dit het maximum traktement behoort te zijn voor de eervol afgevoerde officieren. De inspecteur van den stoomvaartdienst zoude, bleef hij tot het korps zeeofficieren behooren, in 1895, als rangschikkende onder de vijftien oudsten van zijnen rang, op een traktement van f 4100 moeten worden uitgetrokken. Hij is dus ook nu voor dat bedrag berekend. Te zijnen aanzien wenschte de ondergeteekende echter, bij Koninklijk besluit, eene regeling te doen treffen, waardoor hem tweejaarlijksche traktementsverhoogingen van f 300 worden toegekend, tot een maximum van f 5000. Op deze wijze zal hij geleidelijk kunnen opklimmen tot de bezoldigingen, die hij zoude genieten, zoo hij in het korps bleef.

Voor den inspecteur van den torpedodienst is afvoering uit het korps zeeofficieren nog niet noodig, omdat de hoofdofficier, die deze betrekking vervult, eerst met 1 Augustus 1894 daarin werd aangesteld.

IIde AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 6 182 650 tegen f 6 307 805 voor 1894 toegestaan. Dit verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is een gevolg van lagere raming van:

Art. 14. Aanschaffing enz. van geschut enz., met f	823 850
Art. 15. Aanschaffing enz. van torpedo's enz., met	203 240
Art. 17. Aanschaffing van steenkolen, met	3 000
Art. 20. Bezoldiging van de bemanning der werkvaartuigen, met . . .	825
Art. 22. Onderhoudswerken, met . . .	1 550

Totaal minder f 1 032 465

waartegenover hoogere raming van:

<i>Art.</i> 12. Aanschaffing van materialen, met . . . f	121 350
<i>Art.</i> 13. Aanbouw bij particulieren, met . . .	744 500
<i>Art.</i> 16. Aanschaffing enz. van scheepsstoomwerktuigen, met . . .	13 400
<i>Art.</i> 18. Kosten buitenslands voor herstelling van schepen, met . . .	4 000
<i>Art.</i> 19. Arbeidsloonen voor 's Rijks werven, met	6 660
<i>Art.</i> 21. Bouwwerken, met . . .	2 100
<i>Art.</i> 23. Aanschaffing enz. van werktuigen voor de werven, met . . .	15 300
Totaal meer . . . f	907 310
Blijft minder f	125 155

Uit het vergelijkend overzicht betreffende de sommen voor deze afdeeling thans aangevraagd en voor 1894 toegestaan, als bijlage A bij deze Memorie gevoegd, blijkt dat:

voor aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen, daaronder begrepen de artillerie- en torpedobewapening, wordt gevraagd f 3 419 450, zijnde f 23 800 meer dan voor 1894 werd toegestaan;

voor herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst f 1 120 550, zijnde f 102 350 minder dan voor 1894 werd toegestaan;

voor conservatie van reserveschepen en hunne uitrustingsgoederen f 154 000, zijnde gelijk bedrag als voor 1894 werd toegestaan;

voor aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad f 570 100, zijnde f 11 700 meer dan voor 1894 werd toegestaan;

voor aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen, f 111 910, zijnde f 96 290 minder dan voor 1894 werd toegestaan;

voor aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aanbouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werfoprichtingen, werkvaartuigen en gebouwen f 433 790, zijnde f 38 675 meer dan voor 1894 werd toegestaan;

voor algemeenen dienst en proefnemingen f 372 850, zijnde f 690 minder dan voor 1894 werd toegestaan.

Van de som, voor nieuwen aanbouw uitgetrokken, is f 1 961 350 bestemd voor voltooiing van de drie pantserschepen *Kortenaer*, *Evertsen* en *Piet Hein* en f 7500 ter betaling van den garantietermijn van de stoomwerktuigen en ketels voor de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*; voorts f 1 450 600 voor het in aanbouw brengen van drie pantserdekschepen van het kruisertype. Aangaande deze laatste aanvraag zij het navolgende vermeld:

Reeds dadelijk na zijn optreden aan het hoofd van het Departement van Marine, vond ondergeteekende, bij de samenstelling der begroting voor het dienstjaar 1895, zich voor de vraag gesteld, op welke wijze hij de door zijn ambtsvoorganger aangevangen vernieuwing van het materieel der zeemacht behoorde voort te zetten. Dat het dringend noodig is met den aanbouw van nieuwe schepen krachtig voort te gaan, kan toch, met het oog op den bekenden ongunstigen toestand van genoemd materieel, als vaststaande worden beschouwd.

Wat echter eischt in de eerste plaats voorziening? En welke soort van schepen moet worden gebouwd?

Om deze vragen te beantwoorden, moest eerst nader worden overwogen welke bestemming aan de drie pantserschepen, type *Kortenaer*, behoort te worden gegeven. Gelijk bekend is, bedoelde de vorige Minister van Marine deze schepen te bezigen voor de verdediging zoowel van het moederland als van de Oost-Indische bezittingen. Tegen deze dubbele bestemming werden, in 's lands Verteenwoordiging, en ook daar buiten van de zijde der zee-officieren, ernstige bezwaren geopperd. Vrij algemeen uitte zich de meening dat voor Oost-Indië en den zoogenaamden algemeenen dienst, aan het kruisertype de voorkeur behoorde te worden gegeven. Deze meening deelt ook de ondergeteekende. Hij acht de in aanbouw zijnde schepen zeer geschikt voor de verdediging onzer zeegaten;

ook in Oost-Indië zouden zij goede diensten kunnen bewijzen, doch naar zijn oordeel zijn sneller varende schepen daar meer dringend noodig. Is er ongetwijfeld eenig voordeel verbonden aan het bezit van één type van schepen voor hier en ginds, de toestanden loopen te veel uiteen om het inderdaad mogelijk te maken, dat hetzelfde type, zoowel in Nederland als in Oost-Indië, in alle opzichten voldoet. Wat toch is het geval?

De taak der zeemacht is *hier* in samenwerking met de landmacht, — die echter de hoofdrol vervult, — een beperkt deel van ons grondgebied te verdedigen, welks grens aan de zeezijde wordt gevormd door eene betrekkelijk kleine kuststrook, met vier versterkte toegangen te water (1). De kuststrook is daar, waar zij door banken wordt beschermd (Texelsche en Goereesche zeegaten), vooral voor groote schepen moeilijk te naderen, en in den regel zullen zij zich niet lang achtereen op korten afstand van de kust kunnen ophouden, omdat het verblijf aldaar bij ongunstige weersgesteldheid, die in ons klimaat veelvuldig voorkomt, spoedig onveilig wordt. Vele der toegangen zijn ook moeilijk te bevaren, vooral als de tonnen en bakens zijn weggenomen en de lichten zijn gedoofd. Het verjagen of vernielen in open zee van de schepen, welke wij hier voor den aanval kunnen verwachten of welke onzen handel schade willen berokkenen, moge boven onze krachten gaan, de toegangen kunnen, in samenwerking, door zee- en landmacht zeer goed worden verdedigd. *Hier* moet dus het doel zijn eene lokale, zij 't ook eene actief-lokale verdediging, en met het oog daarop en op de vijandelijke schepen welke te verwachten zijn, moet voor onze schepen *hier* aan pantsering en zwaar geschut meer waarde worden toegekend dan aan groote snelheid en ruime kolenberging.

In Oost-Indië daarentegen is de zeemacht geroepen om een uitgestrekt eilandrijk, — dat van alle zijden, langs vaarwaters die, met behulp van goede zeekaarten, over 't algemeen veilig te bevaren zijn, met schepen kan worden aangevallen en waarin vele veilige baaien, reeden en ankerplaatsen worden aangetroffen, — nagenoeg zelfstandig tegen onverhoedsche aanvallen te beschermen. Al neemt men aan dat in den tegenwoordigen tijd, bij de bestaande politieke verhoudingen in Europa, een aanval op onze Indische bezittingen, met het doel om die te veroveren, niet licht zal worden ondernomen, noch door andere mogendheden lijdelijk zal worden aangezien, stellig moet worden verwacht, dat, worden wij onverhoopt in eenen oorlog gewikkeld, onze vijand eenige snelvarende kruisers, zooals die in den laatsten tijd voor den oorlog in verre gewesten zijn en worden gebouwd, naar onzen archipel zal zenden om onzen handel afbreuk te doen, onze scheepvaart te vernietigen, kustplaatsen te molesteren enz. Mocht een vijandelijk eskader, met of zonder transportvloot, onzen archipel komen bedreigen, dan zullen wij die scheepsmacht moeten bevechten, en ook dan zal zeer groote snelheid een belangrijk voordeel opleveren, omdat de schepen, die het snelst varen, de keuze zullen hebben van het gunstige oogenblik voor den strijd. Ook is het zeer goed denkbaar dat wij, tijdens een oorlog waarin wij niet zijn betrokken, genoodzaakt zullen worden om onze neutraliteit door schepen van beide oorlogvoerende partijen te doen eerbiedigen, en ook in dit geval zullen wij hoogst waarschijnlijk met kruisers te doen hebben.

In alle deze omstandigheden hebben wij dus in Oost-Indië het meest behoefte aan snelvarende schepen, die krachtig tegen de te verwachten vijandelijke of oorlogvoerende schepen kunnen optreden.

Ten einde zoo lang mogelijk in zee te kunnen blijven, is tevens een ruime kolenvoorraad aan boord noodig. Pantsering en zwaar geschut zijn voor onze schepen *daar* minder noodig dan *hier*, ook met het oog op de schepen welke wij *dáár* voor den aanval kunnen verwachten, terwijl bovendien hooge eischen ten dezen opzichte niet met den eisch van groote snelheid zijn te vereenigen, zonder aan de schepen afmetingen te geven, die voor ons geheel ongeschikt zouden zijn. Men komt dus van zelf tot het besluit dat het kruisertype, hetwelk zich door groote snelheid onderscheidt, voor het auxiliair eskader in Indië het meest gewenscht is. Dit type eigent zich tevens het beste voor den algemeenen dienst.

Deze overwegingen leiden ondergeteekende er toe om de drie thans in aanbouw zijnde pantserschepen voor de verdediging van het moederland te bestemmen, meer in 't bijzonder voor de Texelsche zeegaten. Daarmede zal het voordeel worden verkregen dat de Marine de verdediging van de belangrijke stelling van den Helder binnen kort zeer krachtig zal kunnen ondersteunen. De pantserschepen *Stier* en *Schorpioen* kunnen dan, zolang zij niet door nieuwe pantserschepen zijn vervangen, voor de andere zeegaten

(1) De Zuiderzee blijft bij dit betoog buiten beschouwing.

worden bestemd. De panterschepen *Buffel* en *Guinea* en één der dertien monitors zullen, na gereedheid van de *Kortenaar*, *Evertsen* en *Piet Hein*, van de lijst der oorlogsvaartuigen zijn af te schrijven, met en benevens 9 kanonneerbooten, die reeds in 1894 uit de sterkte worden afgevoerd, omdat hun geschut wordt overgebracht op de schepen, type *Kortenaar*. Aanbouw van schepen, ter vervanging van het verouderde materieel voor de binnenlandsche verdediging, is ongetwijfeld ook voor den vervolge noodzakelijk, doch, rekening houdende met de omstandigheid dat onze financiële krachten niet toelaten om alles te gelijk aan te vatten, en in het oog houdende dat de binnenlandsche verdediging, dank zij het uitstekende geschut, waarmede de schepen zijn bewapend, de aanwezige torpedobooten en de hooger beschreven toevoeging der in aanbouw zijnde schepen, vrij krachtig door de marine zal kunnen worden ondersteund, is de ondergeteekende tot het besluit gekomen dat op dit oogenblik vervanging der schepen van het auxiliair eskader en den algemeenen dienst, de meest dringende eisch is.

Voor deze diensten waren op 1 Juli 1894 nog voorhanden: de panterschepen *Koning der Nederlanden* en *Prins Hendrik der Nederlanden*, het pantserdekschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*, de fregatten *Johan Willem Friso*, van *Speyk*, *Atjeh*, *Koningin Emma der Nederlanden*, *Trompen* en de korvet *van Galen*, waarvan alleen de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* nieuw is. De stoomketels van de *van Galen* en van de *Koning der Nederlanden* zijn versleten en voor langer gebruik ongeschikt. De 26jarige *van Galen* wordt daarom reeds in 1894 uit de sterkte der oorlogsvloot afgevoerd en de 23jarige *Koning der Nederlanden* met zijn verouderd geschut en weinige stoomkracht heeft als oorlogsvaartuig, bestemd om in den Indischen archipel te ageeren, zóó geringe waarde, dat 's lands belang eischt dat het eveneens uit de sterkte der Nederlandsche oorlogsvloot afgevoerd wordt, nadat de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* in Oost-Indië zal zijn aangekomen. De *Johan Willem Friso* is, blijkens een ingesteld onderzoek, ten gevolge van gedeeltelijke vertering der bouten, waarmede de houten dubbeling aan de ijzeren huid is bevestigd, ongeschikt voor een verblijf van eenigen duur in Oost-Indië. Op dit oogenblik kan voor dit schip slechts voor ééne reis heen en weer naar Indië worden ingestaan. Eene herstelling, met het doel om in de gebreken te voorzien, waarmede naar globale raming f 250 000 zou gemoeid zijn, is het schip, met het oog op zijne geringe oorlogswaarde, niet waard.

De *Prins Hendrik der Nederlanden* is 29 jaar oud, heeft eveneens verouderd geschut en eene grootste vaart onder stoom van slechts 11.4 mijl (8 mijl gedurende 4 uren vol te houden). Over het genoegzaam totaal gebrek aan oorlogswaarde van de fregatten, in de jaren 1875 en volgende gebouwd, behoeft, na hetgeen daarvan in vorige jaren is medegedeeld, wel niets meer te worden gezegd. Hoe spoediger de fregatten en de *Prins Hendrik der Nederlanden* door nieuwe aan den eisch van den tegenwoordigen tijd voldoende schepen zullen zijn vervangen, hoe meer zulks ook in 's lands geldelijk belang zal zijn, want om den dienst gaande te houden, is men nu wel verplicht belangrijke uitgaven te doen tot onderhoud dier schepen en tot aanschaffing van nieuwe stoomketels daarvoor, welk geld veel beter ware te besteden voor den bouw van nieuwe schepen.

Uit een en ander blijkt, naar de meening van den ondergeteekende, dat het zeer dringend noodig is dat, binnen zoo kort mogelijken tijd, nieuwe schepen voor het auxiliair eskader en den algemeenen dienst worden gebouwd, en daarom wordt bij deze begroting de eerste termijn gevraagd voor den bouw van drie pantserdekschepen, type kruiser, waaromtrent het navolgende kan worden medegedeeld:

Het ontworpen type zal zijn een volkomen zeewaardig, onbekleed, stalen schip, met een maximum diepgang van 55 d.M. bij normale toelading en met 400 ton kolen aan boord; zullende het schip echter ingericht zijn voor eene veel grotere kolenbergang. Behalve van een pantserdek, eene doeltreffende cellen-constructie boven dat dek, waterdichte schotten en dubbelen bodem, zal het schip nog worden voorzien van eene kolenscherming in de zijden boven machine- en ketelruim. Door het schip een kuil- en een tusschendeck te geven en door de batterij op te stellen op het bovendeck, zal niet alleen het voordeel verkregen worden dat de batterij hoog boven water ligt, doch zal tevens de zeewaardigheid groot zijn en — hetgeen bij een voor de tropen bestemd schip van overwegend belang is — aan de bemanning een ruim, goed geventileerd logies bezorgd worden, tot welks bewoonbaarheid en comfort de electrische binnenboordsverlichting en de kunstmatige ventilatie onder het pantserdek het hare zullen bijdragen. Het door twee schroeven voortbewogen schip zal op een' proeftocht van 4 uur, bij 55 d.M. diepgang, eene vaart van 20 mijlen moeten

gehouden, terwijl de kolenvoorraad van 400 ton gerekend wordt reeds voldoende te zijn om bij 10 mijlsvaart minstens 800 geografische mijlen af te leggen; bij grooteren kolenvoorraad zal die afstand dus naar evenredigheid grooter zijn. De bewapening zal bestaan uit:

2 snelvurende kanonnen van 15 c.M., waarvan één vooruit en één achteruit opgesteld;

6 snelvurende kanonnen van 12 c.M., waarvan 2 nagenoeg recht vooruit en 2 nagenoeg recht achteruit kunnen vuren;

4 snelvurende kanonnen van 7.5 c.M.;

8 id. » van 3.7 c.M.

Alle kanonnen zullen worden voorzien van schilden voor bescherming der bemanning.

De torpedobewapening zal bestaan uit 4 lanceerinrichtingen voor torpedo's van 0.45 M., waarvan één boegbuis, één hekbuis en twee torpedokanonnen in de breede zijde. Het schip zal alleen van langscheepsche zeilen worden voorzien. De bergplaatsen voor victualie en uitrustingsgoederen zullen zijn ingericht op het langdurig verblijf in zee, waartoe de groote kolenvoorraad het schip in staat stelt. De bemanning zal bestaan uit ongeveer 300 koppen. Uit eene vergelijking van het bovenstaande met de opgaven, die men in maritieme tijdschriften betreffende buitenlandsche kruisers vindt, kan blijken dat onze kruiser zal zijn een schip met eene waterverplaatsing tusschen 3 400 ton (de Engelsche *Latona* klasse) en 4 360 ton (de Engelsche *Astrea* klasse) en dat de kostende prijs daarvan niet aanmerkelijk zal verschillen van die der schepen, type *Kortenaar*. Het voornemen bestaat de drie schepen binnenslands te doen bouwen, één op 's Rijks werf te Amsterdam en twee bij de particuliere industrie, bijaldien, zooals trouwens verwacht wordt, deze voor billijken prijs zal inschrijven. De schepen zullen in 2½ jaar tijds kunnen worden opgeleverd.

De herstellingen der in- en buiten dienst zijnde schepen worden tot het strikt noodige beperkt. Bij deze begroting is gerekend op de beëindiging der herstellingen en voorzieningen van de fregatten *Atjeh* en *de Ruyter*, die in het najaar van 1894 zullen worden aangevangen, op het weder gereedmaken van de fregatten *van Speyk*, *de Ruyter*, en *Johan Willem Friso* (of zoo deze laatste bodem mocht worden afgekeurd van de *Atjeh*) voor eene reis in het najaar van 1895 naar Oost-Indië, en op de inrichting van de korvet *van Galen* tot wachtschip, ter vervanging van de *Prins van Oranje*, die eerlang voor verderen dienst zal moeten worden afgekeurd. Voorts is de eerste termijn aangevraagd voor nieuwe stoomketels en werktuigen voor de korvet *Sommelsdijk*. De stoomketels van dit schip zullen namelijk in 1896 moeten worden verwisseld, van welke gelegenheid tevens kan worden gebruik gemaakt om werktuigen van nieuwe constructie in het schip te plaatsen. De daardoor veroorzaakte eenigszins hoogere uitgaaf zal zeer spoedig door minder kolenvoerbruik en minder reparatiekosten meer dan goedgemaakt worden.

In aansluiting aan de mededeelingen, vervat in de Memorie van Toelichting gevoegd bij de vorige begroting, zij aangaande de werkzaamheden, welke tot 1 Juli 1894 op 's Rijks werven werden uitgevoerd of aan particulieren werden toevertrouwd, het volgende vermeld:

's Rijks werf te Amsterdam.

Het pantserdekschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* werd afgebouwd en in Januari jl. naar Willemsoord overgevoerd ter verdere uitrusting. Hetzelfde geschiedde ten opzichte van den monitor *Reinier Claessen*, die in Augustus 1893 naar Hellevoetsluis werd overgebracht.

De bouw van het pantserschip *Kortenaar* werd voortgezet.

De defensieschepen, na de zomeroefeningen buiten dienst gesteld, werden in conservatie gebracht en voor zoover zij in het voorjaar in dienst gesteld werden, daartoe te zijner tijd gereed gemaakt. Van den monitor *Heiligerlee* werd de stoomstuurinrichting gewijzigd en van dezen monitor en van de *Cerberus* werden de schroefassen nagezien. De kanonneerboot *Brak* werd gereed gemaakt om eerst aan Hr. Ms. logementschip *Neptunus*, vervolgens aan Hr. Ms. instructieschip *Bellona* te worden toegevoegd, respectievelijk voor oefening der zeemiliciens en voor vorming van kanonniërs voor snelvuurgeschut.

De electrische lichttoestellen van enkele torpedobooten werden hersteld en beproefd en op deze booten het koperwerk aangebracht,

ter begrenzing van de vrije velden van het snelvuurgeschut. Voor de inschietplaats werden verschillende werkzaamheden uitgevoerd.

De achterwielcloepen werden voorzien van een condensor.

De schoener *Aruba* werd naar Willemsoord overgevoerd om daar dienst te doen bij de opleiding der adelborsten voor huone tuig-exercitiën.

Aan het flottieljevaartuig van de Indische militaire marine *Borneo* werden verschillende werkzaamheden verricht, ter gereedmaking van het schip voor den dienst.

Voor den voorraad werden verschillende artikelen, waaronder sloepen, aangemaakt.

Aan de in dienst en in reserve zijnde schepen werden de voor het onderhoud noodige werkzaamheden uitgevoerd.

's Rijks werf te Willemsoord.

De defensieschepen, welke na de zomeroefeningen buiten dienst werden gesteld, werden in conservatie gebracht en de daarmede verband houdende werkzaamheden aan de inventarisgoederen uitgevoerd. Voor zoover aan romp, ketels en machines reparatie noodig was, werd deze verricht; belangrijke herstellingen kwamen echter niet voor. De defensieschepen, welke in het voorjaar van 1894 in dienst zijn gesteld, werden daartoe te zijner tijd gereed gemaakt.

De torpedobooten ondergingen kleine herstellingen; voor de *Dempo* werd een nieuwe voortstuwer gemaakt; op de torpedobooten met electrische lichtinstallatie werd een seintoestel Conz geplaatst.

Van de schepen voor algemeenen dienst werd Hr. Ms. fregat *van Speyk* den 15 Juli 1893 buiten dienst gesteld en een aanvang gemaakt met de werkzaamheden, noodig voor het in conservatie brengen. Met dezelfde werkzaamheden aan boord van Hr. Ms. fregat *Johan Willem Friso* werd zoover noodig voortgegaan. Het fregat *de Ruyter*, dat in Maart 1893 uit West-Indië was teruggekeerd, werd weder gereed gemaakt voor eene reis naar Oost-Indië, welke in October daaraanvolgende werd aanvaard.

Hr. Ms. pantserdekship *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* werd, na aankomst te Willemsoord, verder gereed gemaakt en den 16den April 1894 in dienst gesteld. De korvet *van Galen* werd, na afgekeurd te zijn voor den actieven dienst, in conservatie opgenomen, in afwachting van nadere bestemming. De schoener *Bonaire*, den 2den October 1893 te Hellevoetsluis in dienst gesteld voor den politiedienst op de Noordzee, werd in het voorjaar van 1894 gereedgemaakt voor aflossing van Hr. Ms. schoener *Suriname* te Paramaribo, waarheen genoemde bodem einde April vertrok.

De schoener *Dolfijn* werd 29 Juni jl. buiten dienst gesteld.

Aan de in conservatie en in dienst zijnde schepen werden de noodige voorzieningen verricht. De schoener *Zeehond* verwisselde van schroef. Hr. Ms. brik *Ternate*, instructieschip der adelborsten, werd voor verderen dienst afgekeurd en Hr. Ms. schoener *Aruba* werd gedeeltelijk opgetuigd.

De afgekeurde exercitie-batterij *Salamander* werd gesloopt.

Het tuig en de behoeften der sloepen van Hr. Ms. flottielje-vaartuig der Indische militaire marine *Borneo* werden in gereedheid gebracht.

Voor den voorraad werd het noodige aangemaakt, waaronder voornamelijk sloepen en ketels voor stoomsloepen. Voorts werden oorlogsmerken voor de vaarwaters van de stelling van den Helder vervaardigd.

Aan de Hors op Texel werden schietproeven op pantserplaten van verschillende buitenlandse fabrieken genomen, om te geraken tot een keus van de pantser, bestemd voor de schepen, type *Kortenaar*. Verder werden verschillende werkzaamheden verricht voor proefnemingen van Hr. Ms. artillerie-instructieschip *Bellona*, terwijl op fort Erfprins een afstandsmeter werd opgesteld, bestemd voor gebruik aan boord, doch ter betere beoordeeling tevens aan den wal beproefd.

's Rijks werf te Hellevoetsluis.

Hr. Ms. monitor *Reinier Claeszen* kwam einde Augustus 1893 te Hellevoetsluis aan, werd verder voor den dienst gereed gemaakt, stoomde van 19 tot 23 September en 7 tot 18 October proef en werd op 1 Maart jl. in dienst gesteld.

De defensieschepen, die na de zomeroefeningen buiten dienst werden gesteld, werden in conservatie gebracht en die, welke dezen zomer in dienst kwamen, daarvoor gereedgemaakt. De monitor *Panther* onderging eene reparatie aan de schroeffassen; op den monitor *Matador* werd een Conz seintoestel opgesteld.

De kanonneerboot *Dog* werd 1 Juli 1893 in dienst gesteld, ter vervanging van de kanonneerboot *Vos* te Vlissingen.

Deze laatste is thans toegevoegd aan de opleiding van machinist-leerlingen.

Het riviervaartuig *Mosa* werd den 3den Januari 1894 in dienst gesteld voor den dienst op de bovenrivieren. De koning van het roer, die belangrijk verwrongen was, werd in Mei j.l. hersteld.

Aan de torpedobooten werden de noodige voorzieningen verricht, en daarop, voor zoover zij van zoeklichten waren voorzien, ook een seintoestel Conz opgesteld; verder werd op de torpedobooten het koperwerk aangebracht voor de begrenzing van de vrije velden van het snelvuurgeschut.

De korvet *Sommelsdijk* onderging eene algemeene herstelling aan romp, tuig en machines en werd daarna voor indienststelling gereed gemaakt; de schoener *Bonaire* onderging eveneens de noodige voorzieningen en werd 2 October 1893 in dienst gesteld.

Het instructieschip *Nautilus* onderging gedurende den winter de noodige herstellingen, waaronder gedeeltelijke vernieuwing der dekken, daarna werd assistentie verleend bij het gereedmaken voor den zomertocht.

Voor den voorraad werden lichte vaartuigen aangemaakt.

Aan de in dienst en in reserve zijnde schepen hadden de voor het onderhoud noodige werkzaamheden plaats.

De Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam en de Koninklijke Maatschappij »de Schelde» zetten den bouw voort van de pantserschepen *Piet Hein* en *Evertsen*.

Er werd o. m. gecontracteerd met:

J. R. DUTILH, vertegenwoordiger voor Nederland der Compagnie des Hauts-Fourneaux, Forges et Aciéries de la Marine et des Chemins de fer te St. Chamond, departement van de Loire in Frankrijk, voor de levering van nikkelstalen pantserplaten en bevestigingsbouten met toebehooren compleet, benodigd voor de in aanbouw zijnde pantserschepen *Kortenaar*, *Evertsen* en *Piet Hein*;

»de Maatschappij »de Maas» te Rotterdam voor uitvoering van werkzaamheden aan de werktuigen en ketels van *de Panther*;

»de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij te Leiden voor den bouw van een zolderschuit;

GROENEVELD, VAN DER POLL en C^o. te Amsterdam, voor de levering van een dynamo met drijfwerktuig, ten behoeve van de electrische verlichting van 's Rijks werf te Amsterdam en voor een stuurtelegraaf voor de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*;

PAUL H. G. THESINGH te Amsterdam, voor de levering van Conz-seintoestellen;

J. CALTEN te Amsterdam, voor levering en opstelling van de electrische verlichting voor de *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*;

H. en J. SUYVER te Amsterdam, voor uitvoering van herstellingen aan de stoomketels van de *Tijger* en *Bloedhond*;

W. C. en K. DE WIT te Amsterdam, voor de levering van een Harfield's stoomspil en een stoomstuurinrichting voor de *Kortenaar*;

LÖHNIS & Co. te Rotterdam, voor uitvoering van herstellingen aan de ketels van de *Vos*;

WHITEHEAD & Co. te Fiume, voor de levering van torpedo-materieel;

FRIED. KRUPP te Essen, voor de levering van geschut, affutage enz;

Berliner Maschinenbau-Actien-Gesellschaft te Berlijn, voor de levering van twee oefeningstorpedo's;

HUYGENS en VAN GELDER te Amsterdam, voor den bouw van een flottieljevaartuig ten behoeve van de Indische militaire marine, en

de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Rotterdam, voor den bouw van een zeestoomschip ten behoeve van de gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië.

IIIde AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 5 178 447,50 tegen f 5 309 315 voor 1894 toegestaan. Dit verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is toe te schrijven aan lagere raming van:

Art. 24. Vaste traktementen van het korps zee-officiëren, met	f 3 330,00
Art. 26. Vaste traktementen van het korps officieren van gezondheid, met	620,00
Art. 29. Vaste traktementen van het korps deken en onderofficiëren, met	1167,50
Art. 30. Kosten van het korps mariniers, met	31 400,00
Art. 32. Kosten van werving, met	10 000,00
Art. 33. Kosten van examens, met	700,00
Art. 34. Kosten van het Koninklijk Instituut, met	8 300,00
Art. 36. Kosten van opleiding van adspirant-administrateurs, met	100,00
Art. 39. Kosten van schafting, met	84 000,00
Art. 43. Transportkosten, met	65 000,00

Totaal minder . . . f 204 617,50

waartegenover hoogere raming van:

Art. 25. Vaste traktementen van het korps officieren van administratie, met	1 240
Art. 28. Vaste traktementen van het korps officieren-machinist, met	260
Art. 31. Kosten der actieve zeemacht, met	70 000
Art. 37. Kosten van opleiding van machinisten enz., met	1 850
Art. 40. Kosten van kazernes enz., met	400
Totaal meer	73 750,00

Blijft minder . . . f 130 867,50

Tot nadere toelichting dezer afdeeling strekke het navolgende:

Van de bepaling, die de bij kon. besluit van 27 Juni 1890 n°. 19 vastgestelde organisatie van het korps zeeofficiëren bevat, dat er zullen zijn >6 vlagofficiëren of zooveel minder als in het belang van den dienst door den Koning wordt noodig geoordeeld" is gebruik gemaakt door voor 1895 twee schouten-bij-nacht voor Memorie uit te trekken. Ondergeteekende acht het n. niet noodig om meer vlagofficiëren aan te stellen dan bepaald voor den dienst worden gevorderd. Mocht, ten gevolge van ziekte of anderszins, tijdelijk een grooter aantal vlagofficiëren noodig zijn, dan zal de Memoriepost de Regeering bevoegdheid geven in die tijdelijke vermeerdering te voorzien. Voor eene blijvende vermeerdering van het getal, mocht die later weder noodig blijken, zal het geld opnieuw bij de begroting moeten worden aangevraagd.

Aangezien van de dirigeerende officieren van gezondheid één in den regel nonactief was, is bij kon. besluit van 25 Juni jl. n°. 75 in de organisatie van het korps officieren van gezondheid bij de zeemacht, de bepaling opgenomen dat het aantal dirigeerende officieren van gezondheid der 2de klasse zal zijn 4 of zooveel minder als in het belang van den dienst door de Koningin wordt noodig geoordeeld en is voor 1895 een dirigeerend officier van gezondheid der 2de klasse voor Memorie uitgetrokken. Ook hier is de bedoeling dat, mocht tijdelijk een vierde dirigeerend officier van gezondheid der 2de klasse noodig zijn, de Regeering de bevoegdheid zal hebben de benoeming te doen, doch ingeval blijvende vermeerdering van het getal noodig mocht worden, het vereischte crediet daarvoor bij de begroting zal aanvragen.

Voorts is bij evengenoemd Koninklijk besluit de organisatie van

60 officieren van gezondheid der 1ste en 20 der 2de klasse gewijzigd in eene van 45 officieren van gezondheid der 1ste en 35 der 2de klasse, met de bepaling evenwel dat de oudste 15 officieren van gezondheid der 2de klasse het traktement zullen genieten vroeger voor de 15 jongste der 1ste klasse vastgesteld. Het doel dezer wijziging is geleidelijk te komen tot eene betere verhouding der getalsterkte in de beide genoemde rangen. Bij geen der korpsen van de zeemacht bestaat toch de toestand dat het getal officieren in hooger rang grooter is dan het getal in lagere rang. Deze toestand is voor de officieren van gezondheid gecreëerd, toen groot gebrek aan deze categorie van officieren bestond, doch hij geeft aanleiding tot bevordering na te korten diensttijd in den vorigen rang en tot wanverhoudingen aan boord der kleinere schepen, waar officieren van gezondheid der 1ste klasse thans in dienstbetrekking ondergeschikt zijn aan een luitenant ter zee van minderen rang of van gelijken rang, doch mindere ancienniteit. De ondergeteekende vertrouwt dat, nu het korps officieren van gezondheid bij de zeemacht voltallig is en gemakkelijk voltallig is te houden, de door hem geprovoceerde wijziging in de organisatie, die geen traktementsvermindering maar alleen eene vertraging in de bevordering tot hooger rang beoogt, geen bezwaar zal opleveren.

Bij Koninklijk besluit van 24 Februari 1894 n°. 31 werd de Koninklijke marine-reserve opgericht en werden voorts eenige bepalingen omtrent het personeel der reserve vastgesteld.

De regelingen voor het korps officieren, het korps machinisten en vuurstokers en het korps matrozen en torpedisten der reserve zullen, naar ondergeteekende vertrouwt, spoedig volgen en dan gezamenlijk met het hooger genoemde Koninklijk besluit in de *Nederlandsche Staatscourant* ter algemeene kennis worden gebracht.

Bij Koninklijk besluit van 14 Juli 1894, n°. 40, is bij het korps torpedomakers der marine de qualiteit van torpedomaker met den graad van matroos of soldaat ingevoerd. Aangezien voor deze qualiteit natuurlijk eene lagere soldij is vastgesteld dan voor den graad van korporaal-torpedomaker, wordt daarvan eenige bezuiniging in de uitgaaf voor dit korps verwacht.

Het voornemen bestaat om, zoo mogelijk reeds in dit najaar, eene wijziging te brengen in de opleidingen van jongens en kwartiermeesters bij de zeemacht. In hoofdzaak zullen die opleidingen als volgt worden geregeld.

Na een verblijf van ruim een half jaar bij de kweekschool voor zeevaart te Leiden, alwaar de eerste vorming geschiedt, zullen de jongens een jaar op de *Admiraal van Wassenaer* verder worden onderwezen en ontwikkeld, dan met het instructieschip *Nautilus* een oefeningstocht van 5 maanden doen in den Noord-Atlantischen Oceaan en eindelijk gedurende 6 maanden bij eene speciale opleiding aan boord van een logementschip en aan den wal eene flinke militaire vorming ondergaan. Eerst daarna worden zij aan de vloot afgeleverd.

De toekomstige bij de opleiding gevormde kwartiermeesters zullen niet meer onmiddellijk uit de jongens van de *Admiraal van Wassenaer* worden betrokken, maar uit de matrozen der 1ste klasse, daartoe door de commandanten der schepen voorgedragen. Deze matrozen der 1ste klasse zullen halfjaarlijks op de *Nautilus* worden geplaatst en met de jongens, waarvan hooger sprake was, den oefeningstocht mede maken om tot kwartiermeester te worden opgeleid, terwijl zij na dien oefeningstocht gedurende 6 maanden bij de eveneens hooger genoemde opleiding aan boord van het logementschip en aan den wal, verder militair zullen worden bekwaamd.

Dit stelsel is in bijzonderheden uitgewerkt in het zeer verdienstelijke rapport door den schout-bij-nacht C. TEN BOSCH, naar aanleiding van een opdracht van den Minister JANSSEN uitgebracht, met de conclusien van welk rapport ondergeteekende zich nagenoeg zonder uitzondering heeft kunnen vereenigen, en welk rapport in de Mededeelingen betreffende het Zeewezen zal worden opgenomen, waarvan eenige exemplaren ter griffie der beide Kamers ter lezing zullen worden gedeponeerd.

Het voornemen bestaat om de pantserscheepen en monitors, die in den zomer voor de oefeningen van het personeel in dienst worden gehouden, ook gedurende den winter in dienst te houden. Met dezen maatregel wordt beoogd: 1°. meerdere slagvaardigheid van het materieel der binnenlandsche verdediging; 2°. meerdere activiteit gedurende de wintermaanden, en 3°. plaatsing van het personeel, ook gedurende den wintertijd, aan boord van de actieve schepen, waar het in alle opzichten in betere verhoudingen is dan aan boord der wachtschepen. De eenigszins hoogere uitgaaf aan het in dienst houden van het materieel over het geheele jaar verbonden, wordt door deze zoo even genoemde voordeelen ruim vergoed.

Voorts bestaat het voornemen om, zoolang de toestand van het

materieel voor den algemeenen dienst zulks toelaat, elk najaar 3 fregatten uit te zenden tot aflossing, voor zooveel noodig van de ingedeelde fregatten bij het auxiliair eskader en ook tot aflossing van het in Oost-Indië dienstdoende personeel. Op die wijze zullen elk najaar ongeveer 900 man per oorlogsschip ter aflossing naar Indië kunnen gaan en elk voorjaar gelijk getal per oorlogsschip van daar kunnen terugkeeren en zal dus slechts ongeveer een 200 tal de reis per particuliere stoomgelegenheid behoeven te doen.

De ondergeteekende vermeent dat eene dergelijke regeling zeer in 't belang zal zijn van de oefening van het personeel en den goeden geest daarvan zeer zal bevorderen.

In aansluiting aan hetgeen in de Memorie van Toelichting der vorige begroeting aangaande de verrichtingen van de schepen en vaartuigen van oorlog werd vermeld, kan dienaangaande thans het navolgende worden medegedeeld:

Hr. Ms. fregat *Tromp*, waarvan het vertrek uit Nederland in de Memorie van Toelichting van de vorige begroeting werd vermeld, vertoefde van 16—26 Juli 1893 te Bahia, liet den 23sten September d. a. v. in de haven van Tandjong Priok het anker vallen en bleef daarna deel uitmaken van het auxiliair eskader in Nederlandsch-Indië.

Hr. Ms. fregat *Atjeh* aanvaardde op den 28sten September 1893 de terugreis naar Nederland, doch bleef, wegens het voorkomen van cholera-gevallen aan boord, eenige dagen in de Java-zee kruisen, hetgeen de ziekte deed verdwijnen. Van 4—13 November werd te Kaapstad verbleven en den 13den Januari 1894 ter reede Texel geankerd. Deze bodem deed sedert korte oefeningstochten in de Noordzee.

Hr. Ms. fregat *de Ruyter* vertrok den 1sten October 1893 van de reede Texel naar zee met bestemming naar Oost-Indië, ter aflossing van personeel. Tevens werd de reis derwaarts benuttigd tot het aandoen van Rio-de-Janeiro, ten einde met het oog op den in Brazilië uitgebroken opstand, den Nederlandschen handel aldaar te beschermen. Van 18—19 October werd te Sint-Vincent verbleven en den 7den November d. a. v. voor Rio-de-Janeiro geankerd. Op den 8sten December werd de reis naar Oost-Indië weder voortgezet, waarna deze bodem op den 22sten Februari 1894 in de haven van Tandjong Priok aankwam. Na verwisseling van personeel verliet dit stoomschip op den 21sten Maart d. a. v. de reede van Soerabaia en verbleef van 6 tot 15 Mei 1894 ter reede Kaapstad.

Hr. Ms. fregat *van Speyk* werd den 15den Juli 1893 en Hr. Ms. korvet *van Galen* den 1sten September d. a. v. uit dienst gesteld.

Hr. Ms. pantserdekschip *Koningin Wilhelmina der Nederlanden* werd den 17den April 1894 te Willemsoord in dienst gesteld met bestemming voor het auxiliair eskader in Nederlandsch-Indië.

Hr. Ms. schoener *Bonaire* werd den 1sten October 1893 in dienst gesteld, deed gedurende den winter dienst bij het politietoezicht op de zeevisserij, vertrok 25 April 1894 naar zee ter aflossing van Hr. Ms. schoener *Suriname* en kwam den 1sten Juni d. a. v. te Paramaribo aan.

Hr. Ms. flottieljevaartuig *Borneo* werd den 21sten Juni 1893 te Amsterdam in dienst gesteld met bestemming voor de Indische militaire marine. Op den 21sten Augustus verliet deze bodem de haven van IJmuiden, verbleef van 27—29 Augustus te Gibraltar en werd den 6den September d. a. v. met gebroken schroefas in de haven van Alexandrië binnengesleept. Na herstelling van de geleden schade zette dit stoomschip op den 6den Januari 1894 de reis naar Oost-Indië voort, vertrok 8 Januari van Port-Said, 17 Januari van Aden, 29 Januari van Colombo en liet den 6den Februari d. a. v. in de haven van Tandjong Priok het anker vallen.

Hr. Ms. pantserscheper *Koning der Nederlanden*, *Prins Hendrik der Nederlanden*, benevens Hr. Ms. fregat *Koningin Emma der Nederlanden* bleven deel uitmaken van bovenbedoeld eskader.

Hr. Ms. korvet *Alkmaar* en Hr. Ms. schoener *Suriname* bleven dienst doen respectievelijk in het station Curaçao en Suriname. Na door de *Bonaire* te zijn afgelost, aanvaardde de *Suriname* den 4den Juni de terugreis naar Nederland en toefde van 9—15 Juni daaraanvolgende te St. Thomas.

Hr. Ms. schoeners *Argus* en *Dolfijn* bleven tot 1 November 1893 belast met het politietoezicht op de visserij in de Noordzee, en werden den 8sten Maart 1894 weder daarmede belast. De *Dolfijn* werd op den 30sten Juni daaraanvolgende uit dienst gesteld.

Hr. Ms. schoener *Zeehond* bleef gedurende het geheele jaar het politietoezicht in de Noordzee uitoefenen.

Het oud-stoomschip *Marnix* blijft steeds dienst doen als logement-tevens instructieschip voor torpedisten te Willemsoord, evenzoo de oud-stoomschepen *Vulkaan* en *Amstel* respectievelijk te Amsterdam en Hellevoetsluis.

Hr. Ms. logementschip voor zeemiliciens *Neptunus*, Hr. Ms. pantserscheper *Schorpion* en *Guinea*, Hr. Ms. monitors *Cerberus*, *Tijger*, *Bloedhond* en *Matador* en Hr. Ms. kanonneerbooten *Vali*, *Udur* en *Havik*, deden in den zomer van 1893 binnenslands dienst voor de oefening van het personeel.

In November werden uit dienst gesteld Hr. Ms. pantserschip *Schorpion*, Hr. Ms. monitors *Cerberus* en *Bloedhond* en Hr. Ms. kanonneerboot *Vali*.

In verband met het voorkomen van cholera-gevallen in verschillende plaatsen, gelegen aan Maas en Lek, werden Hr. Ms. kanonneerbooten *Havik* en *Udur* van einde Augustus tot medio November aangewezen om respectievelijk te Gorinchem en te Vreeswijk dienst te doen voor quarantaine-toezicht. Op den 25sten November 1893 werden deze kanonneerbooten uit dienst gesteld.

Hr. Ms. monitor *Tijger* bleef station houden te Amsterdam; Hr. Ms. monitor *Matador* vertoefde tot 1 December 1893 te Hellevoetsluis; van dien datum tot 1 Februari 1894 te Dordrecht; van 1 Februari tot 22 Maart te Rotterdam, daarna weder te Hellevoetsluis.

Voor de zomeroefeningen van het jaar 1894, waarmede door Hr. M. ramschip *Guinea* en de monitors *Matador* en *Tijger* reeds in April is aangevangen, kwamen nog in dienst:

op 1 Maart Hr. Ms. monitor *Reinier Claeszen*, op 1 Mei Hr. Ms. pantserschip *Stier* en Hr. Ms. kanonneerbooten *Heimdall*, *Braga* en *Raaf* en op 9 Juni daaraanvolgende Hr. Ms. monitors *Luipaard* en *Cerberus*.

Hr. Ms. logementschip voor zeemiliciens *Neptunus*, kwam den 23sten Februari 1894 in dienst. Met het oog op het zeer gunstige resultaat in 1893 met de nieuwe oefening der zee-militie verkregen, werd ook dit jaar het logementschip op den 15den Juni buiten dienst gesteld en daarna de geheele lichter geöfend aan boord der schepen voor binnenlandsche verdediging.

Hr. Ms. riviervaartuig *Rhenus* bleef in dienst; gedurende de wintermaanden vertoefde dit vaartuig in de haven van Nijmegen. Van einde Augustus tot einde October werd de *Rhenus* aangewezen voor quarantaine-toezicht te Lobith.

Op den 3den Januari 1894 werd bovendien Hr. Ms. riviervaartuig *Mosa* in dienst gesteld.

Hr. Ms. kanonneerboot *Vos* werd den 1sten Juli 1893 uit dienst gesteld en als kostschip te Vlissingen vervangen door Hr. Ms. kanonneerboot *Dog*.

Hr. Ms. kanonneerboot *Dufa* bleef dienst doen als kostschip te Rotterdam.

Hr. Ms. kanonneerbooten *Das*, *Lynx* en *Fret*, in dienst geweest ten behoeve der militaire hydrographie, respectievelijk in de Zuiderzee, de stelling van den Helder en die van de monden der Maas en van het Haringvliet, werden in October en November uit dienst gesteld.

Den 1sten Maart 1894 werden ten behoeve der militaire hydrographie in de stelling van den Helder en die van de monden der Maas en van het Haringvliet in dienst gesteld de kanonneerbooten *Lynx* en *Fret* en den 1sten Mei daaraanvolgende voor gelijke diensten in de Zuiderzee de kanonneerboot *Das*.

Hr. Ms. kanonneerboot *Gier* was in dienst voor oefeningen van de adelborsten der 1ste klasse van 2 September 1893 tot 6 Maart 1894.

Hr. Ms. schepen *Adolf Hertog van Nassau* en *Prins van Oranje* en Hr. Ms. korvet *Prins Maurits der Nederlanden* doen steeds dienst als wachtschepen te Willemsoord, Hellevoetsluis en Amsterdam.

Hr. Ms. instructieschip *Admiraal van Wassenaer* bleef dienst doen als opleidingsschip voor jongens, in aansluiting met de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden.

Hr. Ms. instructieschepen *Castor* en *Pollux*, beide toegevoegd aan bovengenoemd opleidingsschip, werden op 1 September 1893 uit dienst en op 3 April 1894 weder in dienst gesteld tot oefening der jongens op de Zuiderzee.

Hr. Ms. instructieschip *Nautilus* bleef in dienst voor de opleiding van bootsmansleerlingen, maakte in den zomer van 1893 den gewonen kruistocht, zette in Augustus de oefeningen voort op het Haringvliet en hervatte deze oefeningen en den kruistocht weder in April en Mei 1894.

Hr. Ms. artillerie-instructieschip *Bellona* bleef als zoodanig dienst doen.

Hr. Ms. instructieschip *Urania* en de kanonneerbooten *Ever* en *Gier*, werden in de zomermaanden weder gebezigd voor de oefening der adelborsten van het Koninklijk-Instituut te Willemsoord.

Van 15 Juli—15 Augustus 1893 werden oefeningen gehouden in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Hiertoe werd Hr. Ms. kanonneerboot n°. 3 tijdelijk in dienst gesteld en werden aan dien bodem eenige achterwielsloepen toegevoegd.

In het jaar 1893 werden aangenomen 541 schepelingen, waarvan 409 lichtmatrozen en jongens.

Gedurende dat jaar was de werving voor torpedisten en torpedomakers gesloten.

In het eerste halfjaar van 1894 werden aangenomen 257 koppen.

De sterkte van het ondergeschikt personeel der zeemacht verminderde in 1893 met 3 koppen.

In 1894 werden 18 plaatsen voor adelborst voor den zeedienst opengesteld.

Bij de opleiding voor aspirant-administrateurs werden in dat jaar 5 plaatsen en bij die van machinistleerlingen 15 plaatsen opengesteld.

Bijlage D van den Toelichtenden Staat geeft de sterkte aan van de verschillende qualiteiten benoodigd in oorlogstijd en op 1 Juli 1893 en 1 Januari 1894 feitelijk aanwezig.

Ten aanzien van de zeemilitie kan het navolgende worden vermeld.

Voor de lichting van het jaar 1893 hebben zich na aftrek van hen, die buiten oproeping bleven, 2010 personen voor de zeemilitie aangemeld, waarvan 600 daarbij zijn ingelijfd.

Van die ingelijfden zijn:

overgegaan met eene vaste verbintenis bij de zeemacht . . .	3
idem bij de landmacht	1
overleden	2
ontslagen wegens lichaamsgebreken	7
(drie dezer ontslagenen werden ingevolge artikel 117 der militiewet door andere lotelingen vervangen).	

Voorts werd een buitenlandsch verlof verleend aan 6

Voor zoover de opgaven van de verschillende Commissarissen der Koningin zijn ingekomen, werd aan 66 zeemiliciens, die met onbepaald verlof huiswaarts keerden, vergunning verleend tot uitoefening van de buitenlandsche zeevaart.

Voor de lichting van het jaar 1894 hebben zich, na aftrek van hen, die buiten oproeping bleven, 1631 personen voor de zeemilitie aangemeld, afkomstig uit:

Noordbrabant	42
Gelderland	148
Zuidholland	305
Noordholland	520
Zeeland	100
Utrecht	39
Friesland	168
Overijssel	80
Groningen	187
Drenthe	40
Limburg	2

Te zamen 1631

Daar echter volgens art. 5 der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) niet meer dan 600 lotelingen bij de zeemilitie mogen worden toegelaten, werden na eene evenredige verdeling, overeenkomstig art. 3 van het Koninklijk besluit van 27 Februari 1892 n°. 26, voor den dienst ter zee bestemd uit:

Noordbrabant	16
Gelderland	54
Zuidholland	112
Noordholland	191
Zeeland	37
Utrecht	14
Friesland	62
Overijssel	29

Groningen	69
Drenthe	15
Limburg	1

Te zamen 600

IVde AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 1 956 409,40, tegen f 1 960 185,30 voor 1894 toegestaan. Dit verschil, voor elk artikel in den toelichtenden staat nader verklaard, is toe te schrijven aan lagere raming van:

Art. 46. Aanbouw, herstelling en onderhoud der transportvaartuigen, met	f 3 800,00
Art. 56. Aanbouw, herstelling, onderhoud en huur van loodsgebouwen, met	520,00
Art. 57. Kosten der betonning, met	5 540,00
Art. 61. Kosten der kustverlichting, met	43 281,00

Totaal minder . . . f 53 141,00

waartegenover eene hoogere raming van:

Art. 45. Traktementen van den inspecteur-generaal en de inspecteurs, met	f 5 000,00
Art. 47. Bezoldigingen enz. bemanningen der transportvaartuigen, met	1 200,00
Art. 50. Bezoldiging beambten loodswezen, met	200,00
Art. 53. Uitmonstering loodspersoneel, met	200,00
Art. 54. Aanbouw, herstelling enz. van loodsvaartuigen, met	19 201,00
Art. 60. Bezoldiging van het personeel der verlichting, met	2 880,00
Art. 62. Bezoldiging van officieren en ambtenaren van het hydrographisch bureau, met	14 400,00
Art. 63. Bezoldiging der bemanning van het opnemingsvaartuig, met	184,10
Art. 64. Kosten der hydrographie, met	6 100,00

Totaal meer 49 365,10

Blijft minder . . . f 3 775,90

Loodswezen.

De twee loodskotters, waarvoor de gelden voor het eerste gedeelte van aanbouw bij de begrooting van 1892 en die voor het 2de gedeelte bij de begrooting van 1893 werden toegestaan, zijn sedert voltooid. De loodskotter, waarvoor het eerste gedeelte der kosten op de begrooting voor 1893 werd aangevraagd, is niet in aanbouw gebracht, om de redenen, medegedeeld bij de Memorie van Toelichting, bladz. 20 der begrooting van 1894, terwijl de bouw van den reserveloodskotter, bij de begrooting van 1894 toegestaan, onder handen is.

De bouw van de woning voor den commissaris der loodsen te Vlieland, waarvoor de gelden op de begrooting voor 1893 werden toegestaan, is sedert voltooid.

De bij de vorige begrooting vermelde ketelvernieuwing van het transportvaartuig *Coertzen* en het maken der inrichting tot bergplaats van het in huur genomen lokaal in het voormalig arsenaal te Vlissingen, zijn sedert onderhanden genomen.

Betonning en bebakening.

De bouw van het bij de begrooting voor 1893 toegestane ton-

nenleggersvaartuig, bestemd voor het 1ste district, is sedert beëindigd en het vaartuig in dienst gesteld.

Verlichting.

De nieuwe werken, bij de begrooting voor 1893 toegestaan, zijn voltooid, die bij de begrooting voor 1894 toegestaan, zijn in wording; de daaronder begrepen belangrijke herstelling van het lichtschip *Noord Hinder* n°. 1 is beëindigd.

Hydrographie.

Sedert 1 Juli 1893 zijn in druk verschenen: nieuwe kaarten van Terschelling en Ameland en van de Toegangen van de Zuiderzee op $\frac{1}{50,000}$; herziene kaarten van den Hoek van Holland op $\frac{1}{7,500}$ en van de Eierlandsche gronden op $\frac{1}{50,000}$ der ware grootte; voorts eene beschrijving van de Zeegaten van Terschelling en Ameland en de Zuiderzee en eene lichtenlijst van Nederland en de koloniën.

De gravures der bestaande kaarten werden bovendien bijgewerkt naarmate de behoefte aan nieuwe oplaag bleek.

Thans zijn onderhanden de gravures van het zeegat van Vlissingen en van de Schelde van Vlissingen tot Antwerpen.

Dit jaar zal men zich bezighouden met eene opneming van het Zeegat van Vlissingen en de Schelde.

Vde AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 1 640 717, tegen f 1 574 817 voor 1894 toegestaan. Dit verschil voor elk artikel in den toelichtenden staat verklaard, is een gevolg van hoogere raming van:

<i>Art.</i> 65. Pensioenen en onderstanden, met. . . f	65 400
<i>Art.</i> 66. Tijdelijke pensioenen en onderstanden, met.	2 500

Totaal meer . . . f 67 900

waartegenover eene mindere raming van:

<i>Art.</i> 68. Kosten van medailles enz., met . . .	2 000
--	-------

Blijft meer . . . f 65 900

Vide AFDEELING.

Deze afdeeling is voor 1895 geraamd op f 60 000, zijnde dit ook het bedrag voor 1894 toegestaan.

De Minister van Marine,

VAN DER WIJCK.

BIJLAGE A VAN DE MEMORIE
VAN TOELICHTING.

VERGELIJKEND OVERZICHT

VAN DE

II^{DE} AFDEELING DER MARINEBEGROOTINGEN

OVER HET

dienstjaar 1894 en 1895.

Bij de begroting voor 1894 is toegestaan voor:

Arti- kel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe sche- pen, daaronder begrepen artil- lerie- en torpedo- bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustings- goederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en her- stelling van ge- schut, affutage, projectielen, handwapenen torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aan- bouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werf- inrichtingen, werk- vaartuigen en ge- bouwen.	Algemeene dienst en proefnemingen.
12	Ia. f 400 000	Ib ¹ . f 17 000	»	Id. f 60 000	»	If. f 4 000	Ii f 1 000
	»	Ib ² . 3 500	»	Ie. 2 900	»	Ig. 5 000	Ik. 500
	»	Ic. 14 500	»	»	»	Ih. 44 000	»
	IIa. 85 000	IIb ¹ . 61 000	»	IIId. 35 000	»	IIIf. 1 400	IIi. 500
	»	IIb ² . 3 000	»	IIe. 2 500	»	IIg. 5 000	IIk. 1 000
	»	IIc. 10 000	»	»	»	IIh. 4 000	»
	IIIa. 3 000	IIIb ¹ . 40 300	»	IIIId. 10 000	»	IIIIf. 5 500	IIIi. 3 000
	»	IIIb ² . 3 000	»	IIIe. 1 200	»	IIIg. 5 000	IIIk. 800
	»	IIIc. 63 700	»	»	»	IIIh. 24 000	»
	IVa. 3 000	IVb ¹ . 91 500	»	IVId. 10 000	»	IVIf. 800	IVi. 200
	»	IVb ² . 10 000	»	IVe. 3 100	»	IVg. 4 000	IVk. 100
	»	IVc. 80 000	»	»	»	IVh. 7 000	»
	»	Vb ¹ . 13 450	»	Vd. 4 600	»	Vf. 4 000	Vi. 100
	»	Vb ² . 1 000	»	Ve. 200	»	Vg. 2 500	Vk. 500
	»	Vc. 24 700	»	»	»	Vh. 8 000	»
	»	VIb ¹ . 32 700	»	VIId. 3 000	»	VIIf. 500	VIi. 100
	»	VIb ² . 2 400	»	Vle. 850	»	Vlg. 2 000	VIk. 300
	»	VIc. 3 400	»	»	»	VIh. 2 500	»
13	1 340 000	»	»	»	»	»	»
14	835 250	»	»	»	f 178 300	»	»
15	216 200	»	»	»	29 900	»	»
16	a. 186 000	b. 21 000	»	d. 45 000	»	»	e. 1 000
	»	c. 180 000	»	»	»	»	»
17	»	»	»	290 000	»	»	»
18	»	262 000	»	»	»	»	»
19	Ia. 320 000	Ib ¹ . 18 700	Ic ² . f 34 000	Id. 19 000	»	If. 6 000	Ii. 2 500
	»	Ib ² . 4 000	»	Ie. 7 000	»	Ig. 4 000	Ik. 52 050
	»	Ic ¹ . 18 500	»	»	»	Ih. 49 000	Il. 63 000
	IIa. 1 200	IIb ¹ . 3 750	IIc ² . 3 500	IIId. 1 200	»	IIIf. 2 000	IIi. 50
	»	IIb ² . 300	»	IIe. 18 600	»	IIg. 450	IIk. 9 100
	»	IIc ¹ . 7 500	»	»	»	IIh. 500	IIl. 11 765
	»	»	»	»	»	»	III. 9 135
	»	»	»	»	»	»	IV. 39 000
	»	»	»	»	»	»	V. 5 750
	VIa. 5 000	VIb ¹ . 44 950	VIc ² . 55 000	VIId. 8 000	»	VIIf. 5 000	VIi. 1 000
	»	VIb ² . 1 200	»	Vle. 2 000	»	Vlg. 2 500	VIk. 21 300
	»	Vlc ¹ . 91 300	»	»	»	VIh. 15 000	VIl. 32 000
	VIIa. 1 000	VIIb ¹ . 10 850	VIIc ² . 9 000	VIIId. 3 200	»	VIIIf. 1 400	VIIi. 250
	»	VIIb ² . 1 000	»	VIIe. 12 300	»	VIIg. 1 250	VIIk. 10 500
	»	VIIc ¹ . 19 600	»	»	»	VIIh. 1 800	VIIl. 16 000

Bij de begrooting voor 1895 is uitgetrokken voor:

Arti- kel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe sche- pen, daaronder begrepen artil- lerie en torpedo- bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustings- goederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en her- stelling van ge- schut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aan- bouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werf- inrichtingen, werk- vaartuigen en ge- bouwen.	Algemeene dienst en proefnemingen.
12	Ia. f 490 000	Ib ¹ . f 22 500	"	Id. f 60 000	"	Ij. f 4 000	Ik. f 1 000
	"	Ib ² . 2 800	"	Ie. 2 900	"	Ig. 5 000	Ik. 500
	"	Ic. 10 500	"	"	"	Ih. 51 000	"
	IIa. 105 000	IIb ¹ . 62 600	"	IIId. 44 000	"	IIj. 1 400	IIk. 500
	"	IIb ² . 2 500	"	IIe. 2 500	"	IIg. 7 000	IIk. 700
	"	IIf. 10 000	"	"	"	IIh. 4 000	"
	IIIa. 10 500	IIIb ¹ . 23 900	"	IIIId. 10 000	"	IIIj. 4 000	IIIk. 500
	"	IIIb ² . 2 000	"	IIIe. 1 200	"	IIIg. 4 000	IIIk. 800
	"	IIIc. 81 700	"	"	"	IIIh. 34 000	"
	IVa. 4 500	IVb ¹ . 88 500	"	IVId. 15 000	"	IVj. 1 000	IVk. 200
	"	IVb ² . 5 000	"	IVe. 3 000	"	IVg. 4 000	IVk. 100
	"	IVc. 49 200	"	"	"	IVh. 10 000	"
	"	Vb ¹ . 16 100	"	VId. 6 000	"	Vj. 5 400	Vk. 100
	"	Vb ² . 1 000	"	Ve. 200	"	Vg. 2 500	Vk. 300
	"	Vc. 17 900	"	"	"	Vh. 8 000	"
	"	VIb ¹ . 32 500	"	VIId. 3 000	"	VIj. 500	VIk. 100
	"	VIb ² . 2 000	"	VIe. 750	"	VIg. 2 000	VIk. 500
	"	VIc. 13 200	"	"	"	VIh. 2 500	"
13	2 084 500	"	"	"	"	"	"
14	100 000	"	"	"	f 89 700	"	"
15	20 650	"	"	"	22 210	"	"
16	a. 267 500	b. 47 900	"	d. 45 000	"	"	e. 1 000
	"	c. 85 000	"	"	"	"	"
17	"	"	"	287 000	"	"	"
18	"	266 000	"	"	"	"	"
19	Ia. 320 000	Ib ¹ . 21 450	Ic ² . f 34 000	Id. 19 000	"	Ij. 7 000	Ik. 2 500
	"	Ib ² . 4 000	"	Ie. 7 000	"	Ig. 5 000	Ik. 55 000
	"	Ic ¹ . 20 000	"	"	"	Ih. 5000 0	Ik. 60 000
	IIa. 1 200	IIb ¹ . 4 350	IIc ² . 3 500	IIId. 1 500	"	IIj. 2 000	IIk. 50
	"	IIb ² . 300	"	IIe. 18 600	"	IIg. 450	IIk. 10 000
	"	IIf. 7 500	"	"	"	IIh. 500	IIk. 11 765
	"	"	"	"	"	"	III. 9 135
	"	"	"	"	"	"	IV. 38 500
	"	"	"	"	"	"	V. 6 050
	VIa. 12 000	VIb ¹ . 41 350	VIc ² . 55 000	VIId. 8 000	"	VIj. 5 000	VIk. 1 000
	"	VIb ² . 1 200	"	VIe. 2 000	"	VIg. 2 500	VIk. 21 000
	"	VIc ¹ . 88 300	"	"	"	VIh. 15 000	VIk. 33 000
	VIIa. 3 600	VIIb ¹ . 10 700	VIIc ² . 9 000	VIIId. 4 000	"	VIIj. 1 400	VIIk. 250
	"	VIIb ² . 1 000	"	VIIe. 12 000	"	VIIg. 1 200	VIIk. 10 500
	"	VIIc ¹ . 16 100	"	"	"	VIIh. 1 800	VIIk. 17 000

Bij de begrooting voor 1894 is toegestaan voor :

Arti- kel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe sche- pen, daaronder begrepen artil- lerie- en torpedo- bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustings- goederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en her- stelling van ge- schut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aan- bouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werk- inrichtingen, werk- vaartuigen en ge- bouwen.	Algemeene dienst en proefnemingen.
19	»	»	»	»	»	»	VIII. f 8 550
	»	»	»	»	»	»	IX. 22 500
	»	»	»	»	»	»	X. 2 050
	»	XIb ¹ . f 12 400	XIc ² . f 43 500	XId ³ . f 8 500	»	XIf ⁴ . f 3 600	XIi. 100
	»	XIb ² . 1 600	»	XIe. 1 700	»	XIg. 1 800	XIh. 7 500
	»	XIc ¹ . 34 300	»	»	»	XIh. 6 000	XII. 13 150
	»	XIIb ¹ . 1 550	XIIc ² . 9 000	XIId. 750	»	XIIj. 650	XIIf. 50
	»	XIIb ² . 150	»	XIIE. 4 400	»	XIIg. 100	XIIh. 3 800
	»	XIIc ¹ . 3 100	»	»	»	XIIh. 250	XIIi. 8 040
	»	»	»	»	»	»	XIII. 5 100
	»	»	»	»	»	»	XIV. 16 100
	»	»	»	»	»	»	XV. 1 700
	»	»	»	XVI. 3 400	»	»	XVII. 2 000
20	»	»	»	»	»	26 775	»
21	»	»	»	»	»	6 700	»
22	»	»	»	»	»	105 840	»
23	»	»	»	»	»	25 300	»
	f 3 395 650	f 1 222 900	f 154 000	f 558 400	f 208 200	f 395 115	f 373 540

Bij de begroting voor 1895 is uitgetrokken voor:

Arti- kel.	Aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe sche- pen, daaronder begrepen artil- lerie en torpedo- bewapening.	Herstelling en uitrusting van schepen in en buiten dienst.	Conservatie van reserveschepen en hunne uitrustings- goederen.	Aankoop, aanmaak en herstelling van materialen, goederen en voorwerpen voor den voorraad.	Aanschaffing, wijziging en her- stelling van ge- schut, affutage, projectielen, handwapenen, torpedo's enz., behalve voor nieuwe schepen.	Aankoop, onderhoud en herstelling van gereedschappen en werktuigen, aan- bouw, onderhoud en herstelling in eigen beheer van werf- inrichtingen, werk- vaartuigen en ge- bouwen.	Algemeene dienst en proefnemingen.
19	"	"	"	"	"	"	VIII. f 8 200
	"	"	"	"	"	"	IX. 22 500
	"	"	"	"	"	"	X. 2 050
	"	XIb ¹ . f 16 200	XIc ² . f 43 500	XId ³ . f 8 500	"	XIf. f 3 600	XIi. 100
	"	XIb ² . 1 500	"	XIe. 1 700	"	XIg. 1 800	XIh. 7 500
	"	XIc ¹ . 28 500	"	"	"	XIh. 6 000	XIi. 14 000
	"	XIId ¹ . 2 300	XIId ² . 9 000	XIId ³ . 1 000	"	XIIf. 250	XIi. 50
	"	XIId ² . 150	"	XIId ³ . 4 250	"	XIIf. 100	XIi. 3 800
	"	XIId ³ . 2 750	"	"	"	XIIf. 250	XIi. 8 100
	"	"	"	"	"	"	XIi. 5 100
	"	"	"	"	"	"	XIV. 16 100
	"	"	"	"	"	"	XV. 1 800
	"	"	"	XVI. 2 000	"	"	XVII. 1 500
20	"	"	"	"	"	25 950	"
21	"	"	"	"	"	8 800	"
22	"	"	"	"	"	104 290	"
23	"	"	"	"	"	40 600	"
	f 3 419 450	f 1 120 550	f 154 000	f 570 100	f 111 910	f 433 790	f 372 850
	+ f 23 800	- f 102 350		+ f 11 700	- f 96 290	+ f 38 675	- f 690

BIJLAGE B VAN DE MEMORIE
VAN TOELICHTING.

OVERZICHT van de sommen uitgetrokken voor de verschillende diensten en onderwerpen, voorkomende in de IIde afdeeling der begrooting van het Departement van Marine voor 1895.

<i>Kortenaar.</i>	<i>Pantserdekschip (type kruiser).</i>	<i>Art. 12, V, b¹, f</i>	<i>Art. 19, VII, b¹, f</i>
Art. 12, I, a, f 280 000	Art. 12, I, a, f 210 000	" 12, V, c, 7 500	f 23 500
" 12, II, a, 5 000	" 16, a, 175 000	" 12, VI, b ¹ , 6 000	
" 12, III, a, 3 500	" 19, I, a, 160 000	" 12, VI, c, 3 000	<i>Atjeh.</i>
" 12, IV, a, 1 500	" 19, II, a, 600	" 19, I, b ¹ , 4 000	Art. 12, III, b ¹ , f 1 000
" 14, a, 33 334	f 545 600	" 19, I, c ¹ , 5 000	" 12, III, c, 10 000
" 15, d, 3 000	<i>Pantserdekschip (type kruiser).</i>	" 19, II, b ¹ , 400	" 12, IV, b ¹ , 1 000
" 15, f, 3 884	Art. 13, f 452 500	" 19, VI, b ¹ , 1 000	" 12, IV, c, 10 000
" 16, a, 85 000	<i>Pantserdekschip (type kruiser).</i>	" 19, VI, c ¹ , 5 000	" 19, VI, b ¹ , 1 000
" 19, I, a, 160 000	Art. 13, f 452 500	" 19, VII, b ¹ , 250	" 19, VI, c ¹ , 17 000
" 19, II, a, 600	<i>Pantserdekschip (type kruiser).</i>	" 19, VII, c ¹ , 1 000	" 19, VII, b ¹ , 250
" 19, VI, a, 4 000	Art. 13, f 452 500	" 19, XI, b ¹ , 4 000	" 19, VII, c ¹ , 2 000
" 19, VII, a, 1 200		" 19, XI, c ¹ , 12 500	f 42 250
f 581 018	<i>Pantsereschepen.</i>	" 19, XII, b ¹ , 750	
<i>Evertsen.</i>	Art 12, III, b ¹ , f 3 000	" 19, XII, c ¹ , 750	<i>De Ruyter.</i>
Art. 12, II, a, f 50 000	" 12, III, c, 1 500	f 76 650	Art. 12, III, c, f 15 000
" 12, III, a, 3 500	" 12, IV, b ¹ , 8 000	<i>Riviervaartuigen.</i>	" 12, IV, c, 15 000
" 12, IV, a, 1 500	" 12, IV, c, 4 000	Art. 12, V, b ¹ , f 1 800	" 19, VI, c ¹ , 25 000
" 13, 589 750	" 12, V, c, 700	" 12, V, c, 400	" 19, VII, c ¹ , 6 500
" 14, a, 33 333	" 12, VI, c, 1 200	" 12, VI, b ¹ , 2 000	f 61 500
" 15, d, 3 000	" 19, VI, b ¹ , 3 000	" 12, VI, c, 1 000	<i>Korvetten.</i>
" 15, f, 3 883	" 19, VI, c ¹ , 4 000	" 19, XI, b ¹ , 1 000	Art. 12, III, b ¹ , f 3 000
" 19, VI, a, 4 000	" 19, VII, b ¹ , 700	" 19, XI, c ¹ , 1 000	" 12, III, c, 30 000
" 19, VII, a, 1 200	" 19, VII, c ¹ , 850	" 19, XII, b ¹ , 200	" 12, IV, b ¹ , 9 000
f 690 166	" 19, XI, c ¹ , 1 000	" 19, XII, c ¹ , 200	" 19, VI, b ¹ , 6 000
	" 19, XII, c ¹ , 400	f 7 600	" 19, VI, c ¹ , 1 000
	f 28 350	<i>Johan Willem Friso.</i>	" 19, VII, b ¹ , 1 500
<i>Piet Hein.</i>	<i>Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden.”</i>	Art. 12, III, b ¹ , f 5 000	f 50 500
Art. 12, II, a, f 50 000	Art. 16, a, f 7 500	" 12, IV, b ¹ , 12 000	<i>Sommelsdijk.</i>
" 12, III, a, 3 500	<i>Monitors.</i>	" 19, VI, b ¹ , 5 000	Art. 16, b, f 39 500
" 12, IV, a, 1 500	Art. 12, I, b ¹ , f 3 000	" 19, VII, b ¹ , 1 500	
" 13, 589 750	" 12, I, c, 2 500	f 23 500	<i>Schoeners.</i>
" 14, a, 33 333	" 12, II, b ¹ , 8 000	<i>Van Speyk.</i>	Art. 12, III, b ¹ , f 1 000
" 15, d, 3 000	" 12, III, b ¹ , 1 000	Art. 12, III, b ¹ , f 5 000	" 12, III, c, 4 000
" 15, f, 3 883	" 12, III, c, 3 000	" 12, IV, b ¹ , 12 000	" 12, V, c, 3 000
" 19, VI, a, 4 000	" 12, IV, b ¹ , 1 500	" 19, VI, b ¹ , 5 000	" 12, VI, c, 3 000
" 19, VII, a, 1 200	" 12, IV, c, 3 000		" 19, VI, b ¹ , 1 300
f 690 166			

Art. 19, VI, c ¹ , f 6000	Art. 12, V, c, f 3000	<i>Wachtschip „Adolf Hertog van Nassau.”</i>	Art. 19, VI, c ¹ , f 2000
„ 19, XI, c ¹ , 4000	„ 12, VI, b ¹ , 1500		„ 19, VII, b ¹ , 1000
„ 19, XII, c ¹ , 500	„ 12, VI, c, 2000	Art. 12, III, b ¹ , f 3000	„ 19, VII, c ¹ , 500
f 22800	„ 19, I, b ¹ , 1500	„ 12, IV, b ¹ , 14000	„ 19, XI, b ¹ , 1000
<i>Raderschip „Valk.”</i>	„ 19, I, c ¹ , 4000	„ 19, VI, b ¹ , 2500	„ 19, XI, c ¹ , 2000
Art. 12, III, c, f 500	„ 19, II, b ¹ , 100	„ 19, VII, b ¹ , 1000	„ 19, XII, b ¹ , 100
„ 12, IV, c, 500	„ 19, VI, b ¹ , 4000	f 20500	„ 19, XII, c ¹ , 200
„ 19, VI, c ¹ , 800	„ 19, VI, c ¹ , 7000	<i>Wachtschip „Prins Maurits.”</i>	„ 19, XVI, 2000
„ 19, VII, c ¹ , 200	„ 19, VII, b ¹ , 400	Art. 12, I, b ¹ , f 2000	„ 19, XVII, 1500
f 2000	„ 19, VII, c ¹ , 500	„ 12, II, b ¹ , 6000	f 294560
<i>Kanonnerbooten.</i>	„ 19, XI, b ¹ , 2800	„ 19, I, b ¹ , 1200	<i>Inrichtingen behoorende tot de actieve zeemacht (torpedodienst, enz.).</i>
Art. 12, I, b ¹ , f 300	„ 19, XI, c ¹ , 4000	„ 19, II, b ¹ , 500	Art. 12, I, b ² , f 2800
„ 12, I, c, 5000	„ 19, XII, b ¹ , 100	f 9700	„ 12, II, b ² , 2500
„ 12, II, b ¹ , 800	„ 19, XII, c ¹ , 100	<i>Wachtschip „Prins van Oranje.”</i>	„ 12, III, b ² , 2000
„ 12, III, b ¹ , 500	f 49300	Art. 12, V, b ¹ , f 2000	„ 12, IV, b ² , 5000
„ 12, III, c, 3500	<i>Schoeners bestemd tot bescherming der visscherij en politie-toezicht in de Noordzee.</i>	„ 12, VI, b ¹ , 8000	„ 12, V, b ² , 1000
„ 12, IV, b ¹ , 2500	Art. 12, III, b ¹ , f 2400	„ 19, XI, b ¹ , 1400	„ 12, VI, b ² , 2000
„ 12, IV, c, 2000	„ 12, III, c, 2000	„ 19, XII, b ¹ , 300	„ 19, I, b ² , 4000
„ 12, V, b ¹ , 1000	„ 12, IV, b ¹ , 8000	f 11700	„ 19, II, b ² , 300
„ 12, V, c, 2600	„ 12, IV, c, 5800	<i>Diversen.</i>	„ 19, VI, b ² , 1200
„ 12, VI, b ¹ , 3000	„ 19, VI, b ² , 2750	<i>Auxiliair eskader, enz.</i>	„ 19, VII, b ² , 1000
„ 12, VI, c, 2000	„ 19, VI, c ¹ , 5500	Art. 12, I, b ¹ , f 2500	„ 19, XI, b ² , 1500
„ 19, I, b ¹ , 750	„ 19, VII, b ¹ , 1000	„ 12, I, c, 2000	„ 19, XII, b ² , 150
„ 19, I, c ¹ , 4500	„ 19, VII, c ¹ , 1000	„ 12, II, b ¹ , 22000	f 23450
„ 19, II, b ¹ , 100	f 28450	„ 12, II, c, 10000	<i>Conservatie van reserveschepen en hunne uitrusting.</i>
„ 19, VI, b ¹ , 800	<i>Instructie- en logementschepen.</i>	„ 12, III, b ¹ , 1000	Art. 19, I, c ² , f 34000
„ 19, VI, c ¹ , 5000	Art. 12, I, b ¹ , f 14000	„ 12, III, c, 1200	„ 19, II, c ² , 3500
„ 19, VII, b ¹ , 150	„ 12, II, b ¹ , 25000	„ 12, IV, b ¹ , 1000	„ 19, VI, c ² , 55000
„ 19, VII, c ¹ , 1000	„ 12, III, b ¹ , 4500	„ 12, IV, c, 500	„ 19, VII, c ² , 9000
„ 19, XI, b ¹ , 1000	„ 12, III, c, 6000	„ 12, V, b ¹ , 500	„ 19, XI, c ² , 43500
„ 19, XI, c ¹ , 4000	„ 12, IV, b ¹ , 16000	„ 12, V, c, 700	„ 19, XII, c ² , 9000
„ 19, XII, b ¹ , 250	„ 12, IV, c, 6000	„ 12, VI, b ¹ , 500	f 154000
„ 19, XII, c ¹ , 600	„ 12, V, b ¹ , 5500	„ 12, VI, c, 1000	<i>Aanmaak, aanschaffing en herstelling van magazijns-goederen.</i>
f 41850	„ 12, VI, b ¹ , 11500	„ 14, g, 6000	Art. 12, I, d, f 60000
<i>Torpedobooten.</i>	„ 19, I, b ¹ , 12000	„ 15, f, 7960	„ 12, II, d, 44000
Art. 12, I, b ¹ , f 700	„ 19, II, b ¹ , 2250	„ 16, b, 8400	„ 12, III, d, 10000
„ 12, I, c, 1000	„ 19, VI, b ¹ , 5000	„ 16, c, 85000	„ 12, IV, d, 15000
„ 12, II, b ¹ , 800	„ 19, VI, c ¹ , 10000	„ 16, e, 1000	„ 12, V, d, 6000
„ 12, III, b ¹ , 3000	„ 19, VII, b ¹ , 1450	„ 17, a, 112000	„ 12, VI, d, 3000
„ 12, III, c, 5000	„ 19, VII, c ¹ , 2550	„ 19, I, b ¹ , 2000	„ 16, d, 45000
„ 12, IV, b ¹ , 3500	„ 19, XI, b ¹ , 5000	„ 19, I, c ¹ , 6500	„ 17, b, 65000
„ 12, IV, c, 2500	„ 19, XII, b ¹ , 600	„ 19, II, b ¹ , 1000	
„ 12, V, b ¹ , 1800	f 127350	„ 19, II, c ¹ , 7500	
		„ 19, VI, b ¹ , 4000	

Art. 19, I, d, f 19 000	Art. 19, XI, f, f 3 600	Art. 19, XI, i, f 100	Art. 19, XV, f 1 800
" 19, II d, 1 500	" 19, XII, f, 250	" 19, XII, i, 50	f 9 900
" 19, V, d, 8 000	f 35 550	f 7 350	
" 19, VII, d, 4 000			<i>Kosten buitenslands.</i>
" 19, XI, d, 8 500	<i>Gebouwen.</i>	<i>Algemeene dienst, wachten, toelagen, zieken enz., feestdagen.</i>	Art. 17, a, f 110 000
" 19, XII, d, 1 000	Art. 12, I, g, f 5 000	Art. 12, I, k, f 500	" 18, 266 000
f 290 000	" 12, II, g, 7 000	" 12, II, k, 700	f 376 000
<i>Aanmaak, aanschaffing en herstelling van artillerie- en torpedo-goederen voor den voorraad.</i>	" 12, III, g, 4 000	" 12, III, k, 800	<i>Kosten der werkvaartuigen.</i>
Art. 12, I, e, f 2 900	" 12, IV, g, 4 000	" 12, IV, k, 100	Art. 20, f 25 950
" 12, II, e, 2 500	" 12, V, g, 2 500	" 12, V, k, 300	<i>Nieuwe werken, huur van terreinen enz., gemeente- en polderlasten.</i>
" 12, III, e, 1 200	" 12, VI, g, 2 000	" 12, VI, k, 500	Art. 21, f 8 800
" 12, IV, e, 3 000	" 19, I, g, 5 000	" 19, I, k, 55 000	<i>Onderhoudswerken.</i>
" 12, V, e, 200	" 19, II, g, 450	" 19, II, k, 10 000	Art. 22, f 104 290
" 12, VI, e, 750	" 19, VI, g, 2 500	" 19, VI, k, 21 000	<i>Werfstoomwerktuigen.</i>
" 14, a, 3 000	" 19, VII, g, 1 200	" 19, VII, k, 10 500	Art. 23, f 24 000
" 14, b, 3 000	" 19, XI, g, 1 800	" 19, XI, k, 7 500	<i>Licht en water.</i>
" 14, c, 19 200	" 19, XII, g, 100	" 19, XII, k, 3 800	Art. 23, f 16 600
" 14, d, 22 000	f 35 550	f 110 700	
" 14, e, 15 000	<i>Gereedschappen en werktuigen van algemeen aard.</i>	<i>Mindere geëmployeerden.</i>	
" 14, f, 21 500	Art. 12, I, h, f 50 000	Art. 19, I, l, f 60 000	
" 15, a, 2 000	" 12, II, h, 4 000	" 19, II, l, 11 765	
" 15, b, 750	" 12, III, h, 34 000	" 19, VI, l, 33 000	
" 15, d, 5 500	" 12, IV, h, 10 000	" 19, VII, l, 17 000	
" 15, e, 6 000	" 12, V, h, 8 000	" 19, XI, l, 14 000	
" 19, I, e, 7 000	" 12, VI, h, 2 500	" 19, XII, l, 8 100	
" 19, II, e, 18 600	" 19, I, h, 50 000	f 143 865	
" 19, VI, e, 2 000	" 19, II, h, 500	<i>Kosten der politie.</i>	
" 19, VII, e, 12 000	" 19, VI, h, 15 000	Art. 19, III, f 9 135	
" 19, XI, e, 1 700	" 19, VII, h, 1 800	" 19, VIII, 8 200	
" 19, XII, e, 4 250	" 19, XI, h, 6 000	" 19, XIII, 5 100	
f 154 050	" 19, XII, h, 250	f 22 435	
<i>Werfinrichtingen en werkvaartuigen.</i>	f 182 050	<i>Kosten der magazijnen van scheepsbouw en uitrusting.</i>	
Art. 12, I, f, 4 000	<i>Proefnemingen.</i>	Art. 19, IV, f 38 500	
" 12, II, f, 1 400	Art. 12, I, i, f 2 000	" 19, IX, 22 500	
" 12, III, f, 4 000	" 12, II, i, 500	" 19, XIV, 16 100	
" 12, IV, f, 1 000	" 12, III, i, 500	f 77 100	
" 12, V, f, 5 400	" 12, IV, i, 200	<i>Kosten der magazijnen van kleeding en levensmiddelen.</i>	
" 12, VI, f, 500	" 12, V, i, 100	Art. 19, V, f 6 050	
" 19, I, f, 7 000	" 12, VI, i, 100	" 19, X, 2 050	
" 19, II, f, 2 000	" 19, I, i, 2 500		
" 19, VI, f, 5 000	" 19, II, i, 50		
" 19, VII, f, 1 400	" 19, VI, i, 1 000		
	" 19, VII, i, 250		